

روشهای تحقیق

(اصول، مفاهیم با رویکرد نگارش مقاله و پایان نامه)

تألیف

علی تارم

(استاد دانشگاههای پیام نور و آزاد اسلامی)

ویراستار علمی

دکتر یحیی نورالدینی اقدام

(استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور)

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : روشهای تحقیق (اصول، مفاهیم با رویکرد نگارش مقاله و پایان نامه) / تألیف علی تارم
مشخصات نشر : ویراستار علمی یحیی نورالدینی اقدم، تهران: منشور سمیر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۳۲۶ ص.: جدول.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۷-۱۶۶-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : تحقیق -- روش شناسی
موضوع : Research -- Methodology
موضوع : مقاله نویسی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع : Higher : Study and teaching (Essays -- Authorship -- Dissertation, Academic Style manuals :
موضوع : پایان نامه ها -- شیوه نامه
شناسه افزوده : نورالدینی اقدم، یحیی، ۱۳۵۱، ویراستار
رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ۹۳۲/۵۵/۱۸۰۰:Q
رده بندی دیویی : ۳۲/۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۵۵۷۱۵

روش های تحقیق

(اصول، مفاهیم با رویکرد نگارش مقاله و پایان نامه)

تألیف: علی تارم (استاد دانشگاه های پیام نور و آزاد اسلامی)

ویراستار علمی: دکتر یحیی نورالدینی اقدم (استاد یا محقق در ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور)

ناشر: منشور سمیر - تهران

نوبت چاپ: اوّل - ۹۷

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

بها: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۶۷ - ۱۶۶ - ۸

حق چاپ: ۱۳۹۷، انتشارات منشور سمیر و مولف

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی و اقتباس در گیومه در مستندنویسی و مانند آن ها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۱۸.....	پیشگفتار.....
بخش اول : طرح تحقیق	
۲۵.....	فصل اول.....
۲۵.....	ماهیت علم و تحقیق.....
۲۵.....	مقدمه.....
۲۵.....	روشهای شناخت.....
۲۷.....	معرفت علمی.....
۲۷.....	تفاوت علم و عقل سلیم.....
۲۹.....	تعریف علم.....
۳۰.....	نظریه.....
۳۰.....	وقایع و پدیده ها.....
۳۰.....	معنای اصطلاحی تحقیق.....

- ۲..... تحقیق چیست؟
- ۳..... فرق تحقیق و تألیف
- ۴..... روش تحقیق
- ۵..... تحقیق عام
- ۹..... تحقیق در متون
- ۱..... ارتباط یک محقق
- ۳..... فصل وم
- ۳..... متغیرهای تابعی
- ۴..... متغیرهای اساسی
- ۴..... تعریف مفاهیم
- ۶..... نامگذاری متغیرها
- ۶..... متغیرهای پژوهش
- ۸..... متغیر تعدیل کننده
- ۸..... متغیر کنترل
- ۹..... متغیر مداخله گر
- ۱۰..... متغیر پیوسته و گسسته
- ۱۰..... متغیر کیفی
- ۱۱..... متغیرهای کمی
- ۱۱..... متغیر فعال

۵۱	متغیر ویژگی
۵۲	متغیر مستقل
۵۲	متغیر وابسته
۵۶	تعاریف واژه ها و اصطلاحات در تحقیق
۵۶	تعریف چیست؟
۵۷	دسته بندی تعاریف واژه ها در تحقیق
۵۹	تعریف اسمی
۵۹	تعریف تحلیلی
۶۰	تعریف تجزیه ای
۶۱	تعریف چند مرحله ای
۶۱	تعریف واقعی
۶۱	تعریف مفهومی
۶۲	تعریف عملیاتی
۶۳	انواع تعریف عملیاتی
۶۵	فصل سوم
۶۵	مساله و تبیین اهداف تحقیق
۶۹	تعریف مساله
۷۰	دستورالعملی برای نوشتن طرح مساله
۷۱	پرسش های اساسی

۲	انواع پرسش های اساسی
۲	مسئله
۳	چگونه بیان مسئله بنویسیم
۴	تفاوت سؤال با مسئله
۲	اهداف تحقیق
۵	ریف فرضیه
۶	اهمیت فرضیه
۸	مرتبط بودن عنوان تحقیق
۹	تفاوت فرضیه با نظریه و قانون
۱۰	ویژگیهای فرضیه
۱۰	ویژگیهای یک فرضیه خوب
۶	منابع فرضیه
۷	اهداف فرضیه ها

بخش دوم: ادبیات تحقیق

۰۱	فصل چهارم
۰۱	پیشینه و ادبیات تحقیق
۰۱	ادبیات تحقیق
۰۲	اهمیت پیشینه کاوی در تحقیق
۰۲	اهمیت و فواید بررسی پیشینه

۱۰۸	مراحل بررسی پیشینه.....
۱۱۰	انواع منابع ادبیات پایان نامه و پیشینه تحقیق.....
۱۱۰	شیوه پیدا کردن منابع اطلاعات ادبیات پایان نامه و پیشینه تحقیق.....
۱۱۴	اشتباهات معمول در بررسی مرور ادبیات و پیشینه.....

بخش سوم: روشهای تحقیق

۱۱۹	فصل پنجم.....
۱۱۹	روشهای تحقیق.....
	روشهای تحقیق بصورت انواع گوناگون تقسیم بندی شده اند که رایج ترین آنها به قرار زیر
۱۱۹	است.....
۱۲۰	روش شناسی تحقیق.....
۱۲۰	ذاتی و اساسی موضوعی مناسب برای تعمیم یا های استقرار محسوب می شوند.....
۱۲۳	دسته بندی روش های تحقیق بر اساس هدف.....
۱۲۵	طبقه بندی تحقیق.....
۱۲۵	تحقیقات علمی بر اساس هدف.....
۱۲۶	تحقیقات علمی بر اساس ماهیت و روش.....
۱۲۶	تحقیقات تاریخی.....
۱۲۶	تحقیقات توصیفی.....
۱۲۷	تحقیق زمینه یاب (پیمایشی).....
۱۲۸	تحقیق موردی.....

۹	تحلیل محتوا.....
۹	تحقیقات همبستگی.....
۹	تحقیقات علی.....
۹	تحقیقات تجربی (آزمایشی).....
۲	شرایط ضروری یک تحقیق تجربی.....
۳	روشها و طرح های اجرای تحقیق تجربی.....
۴	فصل ششم.....
۴	نمونه گیری.....
۵	تعریف جامعه آماری.....
۵	مفهوم سرشماری.....
۵	مفهوم نمونه.....
۶	انواع بررسیهای نمونه ای.....
۷	اهمیت و ضرورت نمونه گیری.....
۷	تعیین حجم نمونه.....
۸	ارتباط حجم نمونه با فرضیه بوج (صفر یا آماری).....
۹	مزایای نمونه گیری.....
۰	اشتباهات نمونه گیری.....
۰	خطای نمونه گیری.....
۰	روشهای برآورد حجم نمونه.....

۱۴۲	انواع نمونه گیری.....
۱۴۲	انواع نمونه گیری تصادفی.....
۱۴۳	نمونه گیری احتمالی و غیر احتمالی.....
۱۴۳	انواع نمونه احتمالی.....
۱۴۴	نمونه گیری برای تعیین یک نسبت.....
۱۴۵	نمونه گزینش طبقه بندی شده.....
۱۴۶	نمونه گیری سیستماتیک.....
۱۴۷	نمونه گیری خوشه‌ای.....
۱۴۸	نمونه گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای.....
۱۵۰	سایر نمونه گیری ها.....
۱۵۰	نمونه گیری های مادر یا پایه ای:.....
۱۵۱	مراحل اصلی در یک بررسی نمونه‌ای.....
۱۵۳	چه روش نمونه گیری را باید بکار برد؟.....

بخش چهارم: روشهای گردآوری و تجزیه و تحلیل داده های تحقیق

۱۵۹	فصل هفتم.....
۱۵۹	روشهای گردآوری داده ها.....
۱۵۹	جمع آوری اطلاعات.....
۱۶۰	گردآوری داده ها.....
۱۶۰	پردازش و تفسیر داده ها.....

۶۰	کنترل کیفیت داده ها.....
۶۱	تفکیک داده ها.....
۶۱	پردازش داده ها.....
۶۱	ابزارهای گردآوری داده ها و اطلاعات.....
۶۳	بازینه بندی بر اساس نحوه اجرا.....
۶۳	پرسشنامه الکترونیک.....
۶۴	استفاده از اطلاعات و مدارک موجود.....
۶۵	مشاهده.....
۶۷	مصاحبه.....
۶۹	مزایای مصاحبه.....
۶۹	معایب مصاحبه.....
۷۰	طبقه بندی بر اساس ماهیت پرسشنامه.....
۷۱	طبقه بندی بر اساس نحوه اجرا.....
۷۱	نکات مهم در طراحی پرسشنامه.....
۷۲	مزایای پرسشنامه.....
۷۲	معایب پرسشنامه.....
۷۳	خصوصیات یک پرسش.....
۷۴	اجزای پرسشنامه.....
۷۴	گویه ها و سوالات پرسشنامه.....

۱۷۵		مقیاس اندازه گیری (مقیاس متغیر)
۱۷۷		مقیاس لیکرت
۱۷۸		نمره دهی به سوالات در طیف لیکرت
۱۷۹		مقیاس افتراق معنایی
۱۸۰		مقیاس نرستون
۱۸۱		مقیاس گاتس
۱۸۲		مقیاس فاصله اجتماعات
۱۸۲		روائی یا قابلیت اعتبار ابزار اندازه گیری
۱۸۷		عوامل موثر بر ضریب قابلیت اعتماد
۱۹۲		فصل هشتم
۱۹۲		روشهای تجزیه و تحلیل داده ها
۱۹۳		آشنائی با روش ها و آزمونهای آمار استنباطی و توصیفی
۱۹۳		آزمون آماری و تخمین آماری
۱۹۴		آزمون های آماری پارامتریک و ناپارامتریک
۱۹۵		خلاصه آزمونهای پارامتریک
۱۹۶		خلاصه آزمونهای ناپارامتریک
۱۹۷		ضریب همبستگی پیرسون
۱۹۸		ضریب همبستگی اسپیرمن
۱۹۹		ضریب همبستگی کندال

۹۹	ضرب هم‌هنگی توافقی کندال.....
۹۹	سایر ضرائب همبستگی.....
۱۰۰	رگرسیون و انواع آن.....
۱۰۲	انواع روش رگرسیون.....

بخش پنجم: گزارش تحقیق

۱۰۷	فصل نهم.....
۱۰۷	گزارش نویسنده تحقیق.....
۱۱۰	اهداف گزارش نویسنده.....
۱۱۱	طبقه‌بندی الگوهای گزارش..... تحقیق.....
۱۱۲	اجزا و رئوس کلی مطالب گزارش.....
۱۱۶	مروری بر مطالعات قبلی.....
۱۱۶	مواد و روش‌ها.....
۱۲۴	فصل دهم.....
۱۲۴	آشنایی با انواع مقاله.....
۱۲۴	مقالات مطالعات تجربی شامل.....
۱۲۹	عنوان مقاله.....
۱۳۱	روش تحقیق.....
۱۳۱	بحث و نتیجه‌گیری.....
۱۳۲	فهرست منابع.....

۲۳۴	 مقالات ژورنال
۲۳۴	 مقالات اصلی
۲۳۴	 مقالات مروری
۲۳۵	 Letter مقالات از نوع
۲۳۷	 مقالات کنفرانسی
۲۴۴	 بررسی انواع متدها بر اساس محتوای آنها
۲۴۴	 علمی پژوهشی
۲۴۵	 علمی ترویجی
۲۴۶	 علمی مروری
۲۴۸	 مقاله همایش
۲۴۸	 سازگار کردن متن با مدت پیش بینی شده
۲۴۹	 انواع مقاله علمی
۲۴۹	 استفاده از تدابیر تصویری
۲۵۶	 ISI چیست؟
۲۵۷	 ضریب تاثیر (IF) چیست؟
۲۵۷	 چگونه یک مقاله ISI ارزیابی می شود؟
۲۶۲	 موسسه ISI و چگونگی ارسال مقاله علمی به این مرکز
۲۶۲	 موسسه اطلاعات علمی :
۲۶۴	 ارجاع به خود یا self citation چیست؟

- ۶۴..... ISI بودن یک مجله را چگونه تعیین کنیم؟
- ۶۵..... ISC چیست؟
- ۶۵..... معیار اصلی ورود مجلات به نمایه های سه گانه ISI چیست؟
- ۶۶..... پیوستن پایگاه استادی علوم ایران به: ISI
- ۶۷..... نکات مهم و کلیدی.....
- ۶۸..... چگونه یک مقاله علمی بنویسیم؟
- ۶۹..... ملاک های ارزیابی مقاله.....
- ۷۲..... ساختار مقاله علمی.....
- ۷۴..... ساختار مقاله مبتنی بر پژوهش، مروری.....
- ۷۶..... ساختار مقاله مبتنی بر پژوهش ته.....
- ۷۷..... ارجاعات.....
- ۷۸..... ارجاعات در متن.....
- ۷۹..... شیوه ارجاع در متن.....
- ۸۰..... زیرنویس (پاورقی) توضیحی.....
- ۸۱..... ارجاع در منابع.....
- ۸۱..... ارجاع کتاب در منابع.....
- ۸۳..... ارجاع مقاله در منابع.....
- ۸۳..... ارجاع از یک روزنامه در منابع.....
- ۸۴..... نقل منابع الکترونیکی (اینترنت).....

۲۸۴	آیین نگارش.....
۲۸۶	تایپ مقاله.....
۲۸۷	ویرایش متن.....
۲۸۸	ویرایش محتوایی.....
۲۸۸	پیوست ها.....
۲۹۰	ده فرمان برای نگارش علمی و جذاب.....
۲۹۹	پیوست ها.....
۳۲۲	منابع.....

پیشگفتار

از آغاز تاریخ بشر انسان درصدد پی بردن به قاعده و نظم موجود در پدیده ها و رویدادهای جهان اطراف خود بوده است. خداوند حس چراجویی و جستجوگری را روبرو انسانها به ودیعه گذاشته است تا به کمک آن بتوانند به سوالات و مجهولاتی که با آنها روبرو هستند پاسخ دهند و درصدد حل آنها برآیند. در این راستا انسان از زمان تولد نسبت به محیط پیرامون خود کنجکاو بوده و تلاش کرده است که پدیده های پیچیده و دشوار زندگی خود را حل کند. این کنجکاوی که یکی از ویژگی های فطری انسانهاست دو اثر مفید بر زندگی دارد:

۱. نوعی احساس رضایت مندی و آرامش روانی پس از پاسخ گویی به مجهولات به انسان دست می دهد که زمینه ی ادامه ی کنجکاوی را تقویت می کند.

۲. کشف بسیاری از پدیده های مجهول از نتایج حس کنجکاری و پرسشگری انسان است. طوری که بسیاری از تغییرات محیط زندگی انسان ها در گرو رشد و شکوفایی همین ویژگی انسانهاست. هر چه شیوه برآورده کردن حس کنجکاوی منظم تر و دقیق تر باشد احتمال موفقیت نیز بیشتر است.

جهانی که در آن زندگی می کنیم با پیشرفت و گسترش روز به روز علم و دانش پیوسته دگرگون می شود. امروزه برای اینکه بتوانیم از امکانات موجود در جامعه بیشتر استفاده کنیم باید خود را با این دگرگونیها و تغییرات هماهنگ

کنیم. برای دستیابی به این هماهنگی آشنا شدن با اصول تحقیق و پژوهش یک امر ضروری است. پژوهش و تحقیق تلاش و کوششی مداوم و پیگیر به منظور پرده برداری از مجهولات است و با دقت و موشکفای به دنبال کشف حقایق از موضوع مورد مطالعه است. لذا انسان را از لغزش ها و خطاها و زیانهای ناشی از آگاهیهای سطحی و دانش های خام بر حذر می دارد. نتیجه تحقیق و پژوهش پیشرفت و تعالی بشر است.

تحقیق و پژوهشی برای آگاهی و شناخت مجهولات و پی بردن به مسائل ناشناخته صورت می گیرد در انسان میل به داشتن و کشف حقایق حالت فطری داشته و همین یکی از عوامل مؤثر در پیشرفت امر تحقیق و ایجاد روشهای مختلف بوده است. انسان همواره برای رسیدن به مقصود و حل مشکلات، راههای مختلف را تجربه می نماید و مناسب ترین راه و روش را انتخاب می کند بنابراین روش تحقیق عبارت از بکارگیری راه و روش خاصی است که اطلاعات مناسبتر و بیشتر را درباره موضوع مورد مطالعه فراهم نموده و عوامل علل مرتبط بدان را مشخص نماید. امری که بینیم که دانشمندان در زمینه علوم مختلف، قوانین، اصول و تئوریهای علمی حیرت انگیزی را تبیین و ارائه داده اند که همه ی این دستاوردها نتیجه سالیان مدت تحقیق و بررسی و زحمات شبانه روزی بشر است. روند تکاملی علم و دانش به ویژه در دهه های پایانی قرن حاضر سریع تر و دقیق تر از گذشته بوده است و در یک کلمه انفجار گونه بوده است و بی تردید می توان گفت که نقش پژوهش، اسای و زیربنایی بوده است.

برخی را عقیده بر این است که علم همان روش است. در هر حال می توان به خوبی پذیرفت که هیچ علمی فاقد روش نیست و دست آورد های هر پژوهش علمی به همان نسبت حائز ارزشند که با روشهایی درست اخذ شده

باشند. از رهگذر پژوهش و تجربه است که نا آزموده در بوته آزمایش قرار می گیرد و در ژرفنای تاریک نا آگاهی، بارقه روشن اکتشاف و آگاهی تلالو می یابد.

پژوهش و روش علمی اگر یک چیز نباشند کاملاً نزدیک و وابسته به یکدیگرند. روش علمی یا روش پژوهش علمی، فرایند جستجوی منظم برای مشخص ساختن یک موقعیت نا معین است. در نهایت باید اذعان نمود دستیابی به هدف علمی هم یا شناخت علمی میسر نخواهد شد مگر زمانی که با روش شناسی درست صورت پذیرد. به عبارت دیگر پژوهش از حیث روش است که اعتبار می یابد. موضوع پژوهش.

جان دیوئی معتقد است: «اولین مرحله، تحقیق احساس وجود یک مشکل است؛ به این معنی که پژوهشگر در کارش با مانع یا مشکلی روبرو گردیده است که در حل آن ابهام یا تردید دارد و نمی تواند در مقابل آن ساکت بماند».

بنابراین این نقطه آغازین در انجام هر گونه پژوهش یا تحقیقی بسیار مهم است و نقش آموزش افراد برای مسئله یابی که در برخی نظام های آموزش و پرورش بر آن بسیار تاکید می شود نیز از همین اثر نشات می گیرد. هرچه ضرورت پرسش در هنگام تدریس برای فراگیر بیشتر مطرح شود و از او خواسته شود تا ذهن خود را برای طرح سوالات بیشتر فعال سازد می تواند انتظار داشت که در آینده نیاز به تحقیق و پیشرفت در او ارتقا یابد.

اولین مرحله از تقسیم بندی تحقیق را می توان منوط به هدف از انجام تحقیق دانست. بدین صورت که آیا هدف از انجام تحقیق علائق علمی محقق است یا احتیاجات عملی. بدین شکل که محقق برای موشکافی در تجربیات خود و دیگران، کنجکاوی های علمی ویا الهامات و فرضیات علمی محض بنال اجرای تحقیق است و یا اینکه هدف کسب اطلاعاتی است که

بتواند مشکل یا مسئله فوری را حل نموده و یا زمینه را برای تصمیم گیری در مورد یک موضوع یا مسئله خاص فراهم نماید. تحقیق علمی با هدف شناخت یک پدیده در یک جامعه آماری انجام می شود. به این دلیل، موضوع تحقیق ممکن است متوجه صفات و ویژگی ها کارکردها و متغیرهای آن باشد یا اینکه روابط بین متغیرها، صفات، کنش و واکنش و عوامل تاثیر گذار در جامعه را مورد مطالعه قرار دهد.

این کتاب به دلیل اختصار و سادگی که در طرح مطالب مربوط به روش تحقیق دارد، می تواند مورد استفاده دانشجویان دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته های علوم انسانی نیز که روش تحقیق نظری و عملی را می گذراند، قرار گیرد. کتاب مشتمل بر پنج بخش و ده فصل است، در این فصول سعی شده کلیه مراحل نگارش طرح های پژوهشی با زبان ساده و با ذکر مثالهایی سمون توضیح داده شود. امید است مورد توجه و استفاده علاقه مندان و عنایت صاحب نظران قرار گیرد. در پایان از کلیه اساتید، صاحب نظران و منتقدان بزرگوار عاجزان تقاضا دارم که برحقیر منت بگذارند، نظرات و انتقادات خود را در مورد اشکالات و نارسایی های این کتاب را برای مولف ارسال فرمایند.

علی تارم

اسفندماه ۱۳۹۶